

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 339.926:338.121(4EU+478)

PISICA RODICA

**REDUCEREA DISPARITĂȚILOR ECONOMICE ÎN VEDEREA
IMPULSIONĂRII CREȘTERII ECONOMICE INCLUZIVE ÎN
STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI
REPUBLICA MOLDOVA**

**Specialitatea: 521.02 ECONOMIE MONDIALĂ ȘI RELAȚII
ECONOMICE INTERNAȚIONALE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale a Academiei de Studii Economice a Moldovei

Conducător științific:

CRUDU Rodica, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei

Comisia de susținere publică a tezei de doctorat:

STRATAN Alexandru, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, academician, Academia de Studii Economice a Moldovei, președinte;

CRUDU Rodica, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei, conducător de doctorat;

VACULOVSCHI Dorin, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academiei de Studii Economice a Moldovei, referent oficial;

PRELIPCEAN Gabriela, doctor în economie, profesor universitar, Universitatea Stefan cel Mare, Suceava, România, referent oficial;

ȚAU Nicolae, Doctor habilitat, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, referent oficial;

HAMURARU Maria, dr., conf. univ., specialitatea științifică 521.01 Teorie economică și politici economice, USM.

Susținerea va avea loc la data de 02.06.2026, ora 13:00, în ședința Comisiei de Susținere Publică a tezei de doctorat din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei, pe adresa: Republica Moldova, or. Chișinău, MD-2005, str. Gavriil Bănulescu-Bodoni 59, bloc B, et. 1, Sala 104. Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice a Moldovei (www.irek.ase.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 15.04. 2026.

Președinte al Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

dr. hab., prof. univ., academician

STRATAN Alexandru

Conducător științific:

dr. conf. univ.

CRUDU Rodica

Autor:

PISICA Rodica

© Pisica Rodica, 2026

Cuprins

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	24
BIBLIOGRAFIE	29
LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE	30
LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI	30
ADNOTARE	32
ANNOTATION	33
АННОТАЦИЯ	34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Reducerea disparităților economice în vederea atingerii unei creșteri economice incluzive este esențială pentru dezvoltarea durabilă, în special într-un context în care inegalitățile sociale și regionale persistă în UE și se accentuează în Republica Moldova. Inegalitățile de venit și oportunități afectează mobilitatea socială, capitalul uman și coeziunea socială, fiind astfel nu doar o problemă de echitate, ci și de eficiență economică. Raportul Expert-Grup 2025 confirmă aceste provocări: o treime din populația Republicii Moldova trăiește sub pragul sărăciei absolute, pensiile au o rată de înlocuire redusă, infrastructura rurală este deficitară, iar majoritatea populației nu deține competențele necesare pieței muncii [12].

În acest context, Republica Moldova trebuie să asigure ca investițiile din Planul de Creștere al UE de 1,9 miliarde euro să genereze beneficii distribuite echitabil și să stimuleze participarea pe piața muncii. Teza susține necesitatea analizării legăturii dintre incluziune și creștere economică pentru formularea unor politici publice eficiente, aliniate Pilonului European al Drepturilor Sociale, care să promoveze ocuparea de calitate, munca decentă și remunerarea adecvată, astfel încât persoanele active economic să nu se confrunte cu riscul de sărăcie.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor cercetării.

Relația dintre inegalitate, sărăcie și dezvoltarea economică este amplu analizată în literatura internațională. Piketty T., Stiglitz J.E., Milanovic B., Sen A.K. și Saez E. evidențiază distribuirea veniturilor, manifestarea sărăciei și rolul politicilor redistributive, arătând că nivelurile ridicate ale inegalității afectează coeziunea socială, reduc mobilitatea economică și încetinesc dezvoltarea durabilă. Atkinson A.B., Barro R.J., Berg A. și Ostry J.D., precum și Bapuji H., explică mecanismele prin care inegalitatea influențează mobilitatea socială și eficiența economică, în funcție de contextul instituțional și nivelul de dezvoltare. În literatura națională, Vaculovschi D., Serduni S., Colesnicova T. și coautorii subliniază persistența inegalităților din tranziția post-socialistă și impactul politicilor fiscale regresive asupra distribuției veniturilor. Iar Ramos R. A. și coautorii au elaborat un indice al creșterii economice incluzive bazat pe participarea pe piața muncii și partajarea beneficiilor, extins ulterior de Anand R. și coautorii prin integrarea dimensiunii creșterii economice. Totuși, literatura nu oferă un indice de incluziune adaptat statelor dezvoltate și nici un cadru metodologic comparabil pentru statele UE și noile țări candidate – Republica Moldova, Ucraina și Georgia – iar analizele empirice privind relația predictivă dintre incluziune și performanța economică lipsesc. Abordarea acestei lipse este deosebit de relevantă pentru Republica Moldova, unde se adâncesc disparitățile urban–rural și sărăcia absolută. În acest context, teza propune indici bidimensionali ajustați ai incluziunii economice pentru statele membre ale UE, atât separat, cât și într-un eșantion comun cu noile state candidate, oferind

posibilitatea efectuării unei analize empirice a relației dintre participare, partajarea beneficiilor și creșterea economică, inclusiv prin testarea corelațiilor și a capacității predictive a incluziunii.

Soluționarea unei probleme științifice importante constă în dezvoltarea și testarea empirică a unui cadru de analiză care măsoară și explică relația dintre incluziunea economică, în dimensiunile sale de participare și partajare a beneficiilor, și creșterea economică în Uniunea Europeană și în noile state candidate. Cercetarea contribuie prin elaborarea unui indice de incluziune ajustat, testarea relației acestuia cu PIB-ul real pe cap de locuitor și explorarea potențialului predictiv al indicelui asupra performanței economice viitoare. Această abordare empirică multidimensională permite depășirea limitărilor existente în literatura de specialitate, dar și schimbarea axării analizei către persoanele ocupate aflate în risc de sărăcie în statele membre ale UE și demonstrarea pe cale empirică a rolului reducerii disparităților în atingerea creșterii economice incluzive pe baza unui eșantion care cuprinde țări din Uniunea Europeană și noile state candidate.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul cercetării este dezvoltarea unui cadru conceptual și empiric privind incluziunea economică și legătura acesteia cu performanța economică în statele membre ale Uniunii Europene și în noile țări candidate. În teză se elaborează și se testează un indice compozit al incluziunii care separă dimensiunile partajării beneficiilor și participării, pentru a evalua asocierea și capacitatea predictivă a incluziunii asupra creșterii economice. Întru atingerea acestui scop, se clarifică noțiunile-cheie ale incluziunii economice, se analizează relația dintre inegalitate, sărăcie, ocupare și dezvoltare economică, se identifică lacunele metodologice din literatura de specialitate și se construiește un indice prin metoda analizei componentelor principale pentru statele UE și pentru eșantionul UE-25 plus Republica Moldova, Ucraina și Georgia. În lucrare sunt dezvoltate modele empirice pentru testarea relației dintre incluziune și PIB pe cap de locuitor, se aplică regresii prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe și variabile de control, se utilizează testul de cauzalitate Granger pentru a examina rolul predictiv al incluziunii, se compară nivelurile de incluziune între statele membre și statele candidate și se formulează recomandări pentru integrarea incluziunii în politicile publice ale Republicii Moldova, în concordanță cu cadrul european.

Cercetarea pornește de la **ipoteza** potrivit căreia nivelul incluziunii economice, definit prin participarea activă pe piața muncii și prin partajarea echitabilă a beneficiilor creșterii, este asociat în mod semnificativ cu performanța economică, măsurată prin produsul intern brut (PIB) pe cap de locuitor. Se presupune că indicele compozit al incluziunii, construit prin analiza componentelor principale (PCA), prezintă o relație de asociere cu PIB pe cap de locuitor, fiind analizat împreună cu o serie de variabile de control ce reflectă determinanții clasici ai creșterii economice. Într-un model separat, este testată și ipoteza conform căreia valorile curente ale incluziunii pot anticipa, într-o anumită măsură, evoluțiile viitoare ale performanței economice.

Metodologia și metodele de cercetare. La etapa exploratorie a fost analizată literatura privind disparitățile economice, incluziunea și creșterea, precum și contextul UE și al statelor candidate din Parteneriatul Estic, pentru stabilirea reperelor comparative. La etapa descriptivă au fost definite și operaționalizate conceptele de incluziune economică, partajare a beneficiilor, participare și creștere incluzivă și au fost selectați indicatorii utilizați la construirea indicelui. În cadrul etapei cantitative empirice au fost utilizate date secundare și metode econometrice: Analiza Componentelor Principale (PCA) inclusiv cu aplicarea unui termen de interacțiune pentru elaborarea indicelui compozit, regresii prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe de timp și de țară pentru testarea relației dintre incluziune și PIB real pe cap de locuitor în UE, precum și testul de cauzalitate Granger pentru a evalua capacitatea predictivă a incluziunii asupra PIB-ului în eșantionul UE-25, Republica Moldova, Ucraina și Georgia. Robustețea rezultatelor a fost verificată prin teste suplimentare. La etapa de evaluare și interpretare au fost comparate nivelurile de incluziune între statele UE și cele trei țări candidate și au fost evidențiate diferențele structurale și implicațiile pentru convergența economică și pentru formularea politicilor publice. Metodele utilizate au inclus de asemenea analiza documentară și sinteza teoretică.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în dezvoltarea unui cadru analitic care măsoară și compară incluziunea economică în statele membre ale Uniunii Europene și noile state candidate, printr-un indice compozit construit prin analiza componentelor principale (PCA). Indicele separă clar dimensiunile partajării beneficiilor și participării și, spre deosebire de literatura existentă, nu include PIB-ul pe cap de locuitor în structură, permițând astfel testarea empirică a relației dintre incluziune și performanța economică. Rezultatele arată că incluziunea economică este asociată semnificativ cu nivelul și dinamica PIB-ului pe cap de locuitor în statele UE și are caracter predictiv pentru performanța economică viitoare, confirmat prin analiza de tip panel și testul de cauzalitate Granger pentru UE-25 și statele candidate. Lucrarea evidențiază diferențe structurale între statele membre ale UE și noile țări candidate, relevante pentru politicile de convergență, și aduce în prim-plan dimensiuni sociale, precum rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie. Astfel, cercetarea schimbă paradigma tradițională, demonstrând că incluziunea economică este nu doar un obiectiv social, ci un factor real și măsurabil asociat creșterii economice pe termen mediu.

Valoarea teoretică a cercetării rezidă în analiza critică și fundamentarea conceptuală a relației dintre incluziunea economică și creșterea economică incluzivă, printr-o abordare integrată a dimensiunilor de partajare a beneficiilor (reducerea sărăciei și a inegalității) și participare activă (încadrarea în piața muncii). Cercetarea contribuie la clarificarea și operaționalizarea conceptului de incluziune economică, într-o manieră compatibilă cu politicile UE privind coeziunea socială și economică; sistematizează abordările teoretice privind rolul echității și al incluziunii ca posibili

determinanți ai creșterii economice și convergenței; dezvoltă un cadru conceptual care separă în mod riguros cele două dimensiuni ale incluziunii, oferind o bază pentru politici publice direcționate; aduce o contribuție originală la literatura de specialitate prin ajustarea indicatorilor indicelui de incluziune; oferă un fundament teoretic pentru analize dinamice și predictive ale relației dintre incluziune și performanța economică, extinzând abordările tradiționale; conectează incluziunea economică la teoriile convergenței și dezvoltării durabile, dintr-o perspectivă compatibilă cu modelul social european.

Valoarea practică a cercetării constă în elaborarea unui instrument analitic util pentru Republica Moldova și alte țări în tranziție sau candidate la UE, destinat evaluării și îmbunătățirii politicilor de incluziune economică. Indicele compozit propus permite analiza distinctă a participării pe piața muncii și a partajării beneficiilor, facilitând formularea unor politici publice mai bine direcționate și aliniate Pilonului European al Drepturilor Sociale. Totodată, instrumentul face posibilă compararea performanței Republicii Moldova cu statele membre UE și alte țări candidate.

Integrarea dimensiunilor incluziunii în strategiile de dezvoltare și în programele de reformă permite evaluarea ex-ante și ex-post a politicilor sociale și de ocupare, precum și o fundamentare mai solidă, bazată pe date, a politicilor de convergență europeană. Prin evidențierea relației dintre incluziune și PIB pe cap de locuitor, cercetarea sprijină procesul decizional în domenii-cheie precum ocuparea, protecția socială și dezvoltarea regională, contribuind la promovarea unei creșteri economice durabile și echitabile.

Rezultatele științifice principale care se propun spre susținere sunt: 1. A fost elaborat un cadru conceptual și empiric de analiză a incluziunii economice, prin delimitarea dimensiunilor de partajare a beneficiilor și participare și operaționalizarea acestora într-un indice compozit construit pe baza analizei componentelor principale. 2. Au fost dezvoltate și estimate modele econometrice panel cu efecte fixe replicabile, care analizează relația dintre incluziunea economică și produsul intern brut real pe cap de locuitor. 3. Au fost evaluate relațiile predictive dintre incluziune economică și creșterea economică, utilizând teste de cauzalitate Granger, cu o atenție deosebită acordată relevanței predictive a incluziunii economice pentru dinamica viitoare a PIB-ului real pe cap de locuitor inclusiv în noile state candidate. 4. Au fost formulate recomandări de politici publice pentru Republica Moldova, orientate spre integrarea dimensiunii incluziunii economice în strategiile de dezvoltare și convergență europeană, în concordanță cu Pilonul European al Drepturilor Sociale și obiectivele Uniunii Europene.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării reflectate în teză au fost valorificate prin prezentări și discuții în cadrul conferințelor naționale și internaționale de profil, prin publicarea articolelor în reviste științifice indexate în baze de date internaționale, precum și prin participarea la proiecte, seminare și școli de vară tematice. Aceste activități au contribuit la testarea științifică a concluziilor formulate și la diseminarea rezultatelor în comunitatea

academică internațională. Totodată, implementarea rezultatelor științifice se atestă prin certificate de validare a recomandărilor obținute de la Ministerul Muncii și al Protecției Sociale și de la Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova.

Publicațiile la tematica tezei. Autoarea a publicat rezultatele cercetării în 8 lucrări științifice relevante pentru tema tezei. Dintre acestea, 3 articole au apărut în reviste indexate în baze de date internaționale acceptate de ANACEC (două în categoria B+), 1 articol a fost publicat într-o revistă din Registrul Național (categoria B+), iar 3 lucrări au fost prezentate în volume ale conferințelor naționale și internaționale, inclusiv două organizate peste hotare. O lucrare a fost prezentată în cadrul conferinței anuale a doctoranzilor. Volumul total al publicațiilor este de 8,43 coli de autor, iar lucrările sunt indexate în baze de date internaționale precum DOAJ, EBSCO, RePEc, ERIH PLUS, ProQuest, CEEOL, Google Scholar și WorldCat.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia (298 de titluri), 8 anexe, 141 pagini text de bază, 22 tabele și 27 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: inegalitate/disparități economice, incluziune economică, partajarea beneficiilor, participare pe piața muncii, calitatea ocupării, risc de sărăcie în muncă, creștere economică incluzivă, convergență economică și socială, indice de incluziune, analiză a componentelor principale (PCA), mobilitate socială, dialog social, salariu minim, politici sociale și de ocupare.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea evidențiază actualitatea și relevanța temei de cercetare, plasând analiza incluziunii economice și a disparităților în contextul european și internațional al creșterii economice incluzive. Un accent aparte se pune pe economiile noilor state candidate la aderarea la Uniunea Europeană aflate în proces de convergență - Republica Moldova, Ucraina și Georgia. Totodată, sunt definite scopul cercetării, ipoteza și obiectivele specifice, fiind sintetizate etapele și metodele utilizate în demersul științific. Introducerea prezintă noutatea și originalitatea tezei, valoarea teoretică și practică a acesteia, suportul informațional utilizat, precum și structura lucrării.

Capitolul I „*Fundamente teoretice și stadiul actual al cercetării privind rolul disparităților ca factori ai creșterii economice*”, asigură cadrul teoretic al cercetării prin clarificarea conceptului de disparități economice și a formelor acesteia, cu o axare pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare, și anume pe inegalitatea veniturilor, sărăcie și inegalitatea oportunităților. Aceste abordări multidimensionale ale inegalității susțin că disparitățile economice trebuie înțelese nu doar prin prisma distribuției veniturilor sau averii, ci și în raport cu accesul la oportunități, precum ocuparea, educația sau protecția socială. Această viziune se aliniază cu utilizarea coeficientului Gini și a ratelor

de sărăcie/ocupați în risc de sărăcie ca indicatori pentru analiza partajării beneficiilor, dar și cu rata de ocupare ca indicator care reflectă dimensiunea de participare.

De asemenea, în acest capitol sunt sintetizate perspectivele clasice și moderne asupra relației dintre disparitățile economice și creșterea economică, precum și principalele abordări teoretice privind justiția distributivă și dezvoltarea economică. La rândul său, teoriile dezvoltării analizate, evidențiază rolul structurilor instituționale și al raporturilor de putere în perpetuarea inegalităților. Acestea justifică necesitatea de a înțelege procesele sistemice care stau la baza disparităților identificate empiric și susțin includerea unor variabile structurale în model. Ulterior, o bază solidă pentru integrarea dimensiunii participării economice în modelul empiric propus este asigurată de teoriile egalitariste ale echității, în convergență cu cele utilitariste. Urmare a analizei, s-a constatat că, dintre teoriile analizate, teoria utilitaristă este cea care oferă o abordare aplicabilă și echilibrată de atenuare a disparităților, întrucât urmărește maximizarea bunăstării sociale fără a impune egalitate absolută, ci mai degrabă o echitate asigurată printr-o redistribuire eficientă care creează valoare socială netă. Prin urmare, prezenta cercetare are la bază abordarea utilitaristă și se fundamentează pe un cadru teoretic care evidențiază câteva perspective cheie care induc selectarea dimensiunilor și ai indicatorilor utilizați. Totodată în capitolul I se conturează ideea că persistența disparităților economice este strâns legată de eșecurile pieței, care contribuie la perpetuarea inegalităților, sărăciei și disfuncționalităților de pe piața muncii. Astfel, inegalitatea veniturilor poate fi interpretată ca o manifestare a acestor eșecuri, fiind determinată de distribuția ineficientă a resurselor și oportunităților, care favorizează câștiguri disproporționate pentru anumite grupuri. În același timp, sărăcia este amplificată de inegalitățile inițiale și de limitările structurale care reduc productivitatea și accesul echitabil la resurse. Piața muncii este, la rândul său, afectată de diferențe salariale în funcție de gen, șomajul tinerilor și accesul inadecvat la servicii financiare, toate acestea afectând negativ funcționarea economiei și limitând creșterea economică incluzivă. Analiza conceptului de creștere economică incluzivă a condus la ideea necesității de a dezagrega, în scopul cercetării, dimensiunile incluziunii în vederea identificării unor măsuri țintite. Astfel, a fost argumentată concentrarea pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare ca axe centrale ale analizei.

Prin urmare, creșterea economică incluzivă, pe lângă alte dimensiuni, presupune atât partajarea echitabilă a beneficiilor creșterii, cât și participarea efectivă la procesul de creare a acestora, asigurând fiecărui individ oportunitatea de a se implica în activitatea economică. Incluziunea nu se rezumă doar la distribuția rezultatelor creșterii, ci vizează și accesul egal la oportunități economice. În acest sens, disparitățile pe dimensiunea partajării beneficiilor și a participării sunt analizate în conformitate cu abordarea creșterii incluzive propusă de Ramos R. A. și coautorii, înțeleasă ca un

proces de dezvoltare care stimulează creșterea economică, reduce inegalitatea veniturilor și sărăcia inclusiv sărăcia în muncă, sporește participarea prin ocuparea forței de muncă [13].

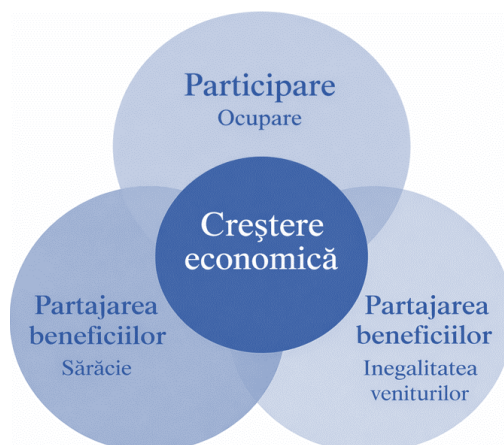

Fig. 1. Elementele creșterii incluzive pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării după Ramos R. A. și coautorii

Sursa: elaborat de autor în baza [13]

În baza definiției de mai sus operaționalizarea dimensiunilor se efectuează în felul următor:

- Partajarea beneficiilor este măsurată prin coeficientul Gini și rata sărăciei sau, în cazul statelor membre UE, rata riscului de sărăcie în muncă, care reflectă proporția persoanelor ocupate aflate sub pragul de sărăcie relativă;
- Participarea se exprimă prin rata de ocupare a forței de muncă, ca indicator al integrării active în economie.
- Creșterea economică se măsoară prin produsul intern brut pe cap de locuitor.

Astfel din perspectiva partajării beneficiilor și participării, unul dintre canale principale prin care disparitățile influențează negativ creșterea economică este restricționarea acumulării capitalului uman: nivelurile ridicate de inegalitate limitează accesul persoanelor sărace la educație și servicii de sănătate, diminuând capacitatea acestora de a acumula capital uman și reducând productivitatea forței de muncă, cu efecte negative asupra creșterii economice pe termen lung [3].

Literatura de specialitate evidențiază, însă, o relație complexă între disparități și creștere. Pe de o parte, inegalitatea poate stimula creșterea prin crearea de stimulente pentru muncă, educație și antreprenariat, iar economiile mai mari ale persoanelor cu venituri ridicate pot susține investițiile. Pe de altă parte, atunci când mobilitatea socială și egalitatea de șanse sunt limitate, inegalitatea reduce aspirațiile, descurajează acumularea de capital uman și agravează disfuncționalitățile instituționale. În aceste condiții, inegalitatea excesivă poate eroda încrederea socială, alimenta comportamente de tip *rent-seeking* și populismul, subminând astfel creșterea economică. Cercetările arată totodată că o

inegalitate moderată poate sprijini dezvoltarea economică, în timp ce una excesivă o poate frâna, mai ales în perioade de instabilitate economică [1].

În ceea ce privește relația dintre sărăcie și creșterea economică, teoria *trickle-down* susține că beneficiile creșterii se propagă automat către toate categoriile sociale [14]. Totuși, dovezile empirice, în special din țările în curs de dezvoltare, indică faptul că acest efect este adesea slab sau absent. Reducerea sărăciei prin creștere economică depinde de structura economiei, de distribuția veniturilor și de capacitatea populației sărace de a participa la procesul de creștere. Persistența sărăciei în economii cu rate ridicate de creștere relevă existența unui paradox structural, în care dezvoltarea economică nu se traduce automat în îmbunătățirea condițiilor de viață pentru toți. În acest context, abordarea unei creșteri pro săraci (*pro-poor growth*) evidențiază necesitatea orientării creșterii către segmentele cele mai afectate de sărăcie [9]. Iar, triumphiul creștere–inegalitate–sărăcie subliniază faptul că nivelul inegalității mediază impactul pozitiv al creșterii economice asupra sărăciei. Totodată, sărăcia cronică creează un cerc vicios în care indivizii nu pot acumula capital uman și fizic, nu pot accesa piețele financiare și nu pot beneficia de infrastructura educațională și medicală. Pe lângă dimensiunea economică, sărăcia este influențată și de factori psihosociali și spațiali, precum comportamentele de supraviețuire pe termen scurt și izolarea geografică, care amplifică excluziunea socială [15].

Relația dintre creșterea economică și ocuparea forței de muncă este, de asemenea, complexă și dependentă de factori structurali, instituționali și conjuncturali. Legea lui Okun evidențiază o relație negativă între rata șomajului și creșterea PIB, însă intensitatea acesteia variază în funcție de gradul de informalitate al pieței muncii, structura sectorială și nivelul de dezvoltare economică. În economiile emergente sau slab dezvoltate, efectele pozitive ale creșterii asupra ocupării pot fi reduse sau întârziate [11]. Teoriile economice oferă perspective diferite asupra mecanismelor prin care este stimulată ocuparea. Abordarea keynesiană subliniază rolul cererii agregate și al intervenției statului, în special în perioade de criză [2, 6]. Modelul neoclasic Solow-Swan evidențiază importanța capitalului și a progresului tehnologic, iar teoriile creșterii endogene accentuează rolul investițiilor în educație și inovație [4]. Iar din perspectiva schimbărilor structurale accentul se pune pe tranziția forței de muncă din sectoare tradiționale, precum agricultura, către sectoare moderne cu valoare adăugată ridicată [8].

În concluzie, analiza evidențiază faptul că inegalitatea și sărăcia pot încetini creșterea economică, prin limitarea accesului la educație, sănătate și oportunități economice, în timp ce o creștere care creează locuri de muncă decente poate reduce aceste disparități. Incluziunea nu presupune doar partajarea beneficiilor creșterii, măsurată prin indicatori de sărăcie și inegalitate a veniturilor, ci și participarea la crearea acestora, reflectată în nivelul ocupării. Astfel, modul în care are loc creșterea economică este mai important decât ritmul acesteia, iar o creștere incluzivă depinde de factori care depășesc simpla producție economică [13]. Reducerea disparităților pe dimensiunea

partajării beneficiilor și a participării reprezintă, prin urmare, o condiție esențială pentru asigurarea unei creșteri economice incluzive, fiind necesare metode riguroase, dezagregate și cuprinzătoare de măsurare a acestor fenomene pentru fundamentarea politicilor publice.

Capitolul II „*Relația dintre incluziune și creștere economică în Uniunea Europeană: evidențe descriptive și estimări empirice*”, analizează relația dintre incluziune și performanța economică în cele 27 de state membre ale UE în perioada 2010–2023, pornind de la cele două dimensiuni ale incluziunii: partajarea beneficiilor și participarea. Perioada este determinată de disponibilitatea setului complet de date pentru toate țările analizate. Mai întâi, sunt examinați descriptiv indicatorii aferenți acestor dimensiuni, coeficientul Gini, riscul de sărăcie în muncă și raportul ocupare/populație, împreună cu evoluția PIB-ului real pe cap de locuitor. Apoi, este construit un indice compozit al incluziunii prin metoda analizei componentelor principale (PCA), iar statele sunt clasificate în două grupuri (mai incluzive vs. mai puțin incluzive) în funcție de scorul mediu al indicelui. În continuare, capitolul analizează econometric asocierea dintre indicii de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe de țară și timp, pe niveluri și pe orizonturi de 3, 5 și 7 ani, controlând cu determinanți consacrați ai creșterii economice. Sunt realizate teste de robustețe prin specificații alternative ale modelelor. În final, sunt sintetizate politicile europene relevante în raport cu reducerea disparităților și promovarea creșterii incluzive.

Astfel, primul pas al analizei empirice este construirea indicelui prin metoda analizei componentelor principale. Componentele principale sunt combinații liniare ale variabilelor originale, ponderate cu coeficienții din vectorii proprii. În prezenta analiză, valorile proprii sunt după cum urmează:

- Componenta 1 (Comp1): Valoarea proprie (eigenvalue) = 1.95415, explicând 65,14% din varianța totală.
- Componenta 2 (Comp2): Valoarea proprie (eigenvalue) = 0,701883, explicând 23,4% din varianța totală.
- Componenta 3 (Comp3): Valoarea proprie (eigenvalue) = 0,343965, explicând 11,47% din varianța totală.

Dat fiind faptul că prima componentă principală (PC1) explică 65,14% din varianța totală, se justifică păstrarea doar a PC1 pentru construirea indicatorului.

Astfel, prima componentă principală (PC1) se calculează conform formulei (1), după cum urmează:

$$PC1=0,6120*GINI-0,4887*EPR+0,6218*IWAP \quad (1)$$

Unde:

- *GINI* reprezintă coeficientul Gini
- *EPR* reprezintă raportul dintre ocuparea forței de muncă și populație
- *IWAP* reprezintă rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie

Apoi, deoarece trebuie de inversat indicele de incluziune pentru ca o creștere a scorului să sugereze mai multă incluziune, semnul a două variabile (GINI și rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie) sunt inversate. Variabilele inversate se calculează conform formulelor (2) și (3), după cum urmează:

$$GINI\ inv=100-GINI \quad (2)$$

$$IWAP\ inv=100-IWAP \quad (3)$$

Ulterior, se rulează PCA cu variabilele inversate pentru a crea noul indicator compozit (composite_indicator_Comp1_new), conform formulei (4).

$$PCI'=0,6120* GINI\ inv+0,4887* EPR+0,6218* IWAP\ inv \quad (4)$$

În continuare se efectuează testul *Bartlett* de sfericitate și măsurarea adecvării eșantionării *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) în conformitate cu Herman E. [7]. Testul *Bartlett* de sfericitate cu rezultatele (Chi-pătrat: 281,843, Gradul de libertate: 3 și Valoare-*p*: 0,000) sugerează că există dovezi semnificative de corelare între variabile, demonstrând că PCA este adecvată pentru date. Măsura *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) a adecvării eșantionării (KMO: 0,625) este peste pragul de 0,5, ceea ce indică caracterul adecvat al datelor pentru analiza factorială PCA.

Prin urmare, în Figura 2 de mai jos, tendința indicelui de incluziune (dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare) este prezentată pentru fiecare dintre statele membre UE-27 pentru perioada 2010-2023.

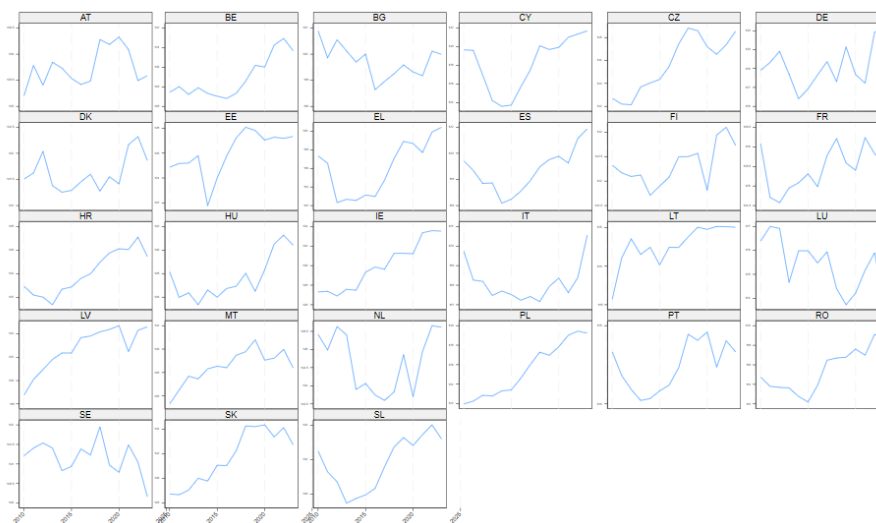

Fig. 2. Evoluția indicelui de incluziune (dimensiunea de participare și de partajare a beneficiilor) pentru statele membre UE-27 pentru 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, prelucrare în Stata19 în baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale.

În baza valorilor indicelui de incluziune pentru perioada 2010–2023, comparând nivelurile din anul 2010 cu cele din anul 2023, se conturează câteva tendințe generale relevante pentru statele membre ale UE-27. În primul rând, un grup larg de țări a înregistrat creșteri substanțiale ale incluziunii economice, reflectate prin majorări consistente ale indicelui: Cehia, Estonia, Irlanda, Croația, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta,

Polonia și Slovacia. Aceste state prezintă traiectorii ascendente clare, rezultate fie din îmbunătățirea participării pe piața muncii, fie din reducerea riscului de sărăcie în muncă sau a inegalităților.

Un al doilea grup include state cu evoluții moderate sau aproape stabile, în care indicatorul a fluctuat în limite relativ reduse pe parcursul intervalului analizat. În această categorie se regăsesc Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Italia, Țările de Jos, Portugalia, Slovenia și Suedia, țări care pornesc de la niveluri medii sau ridicate și își mențin poziționarea fără modificări majore.

Pe de altă parte, câteva țări membre au înregistrat performanțe modeste sau chiar o deteriorare a incluziunii. Luxemburg prezintă o scădere a indicelui între 2010 și 2023, în timp ce Grecia și România, deși înregistrează mici îmbunătățiri, continuă să rămână în partea inferioară a clasificării, caracterizate prin niveluri reduse ale incluziunii economice.

În continuare se propune clasificarea statelor membre în două grupuri, mai incluzive și mai puțin incluzive. În acest scop, a fost calculat scorul mediu general al indicatorului compozit în țările UE-27 utilizându-se aplicația Stata19. Media este de aproximativ 126. Pe baza acestei medii, țările au fost împărțite în două categorii, după cum se arată în Tabelul 1 de mai jos:

Tabelul 1. Țările UE-27 mai incluzive vs. mai puțin incluzive (2010-2023)

Categorie mai incluzivă (Scor mediu peste 126):	Categorie mai puțin incluzivă (Scor mediu egal sau sub 126):
Țările de Jos (NL): 134,7 Republica Cehă (CZ): 133,8 Finlanda (FI): 132,3 Danemarca (DK): 131,6 Slovenia (SI): 131,8 Slovacia (SK): 131,7 Suedia (SE): 131,2 Irlanda (IE): 130,0 Austria (AT): 129,7 Belgia (BE): 129,5 Malta (MT): 128,5 Cipru (CY): 128,2 Germania (DE): 128,1 Ungaria (HU): 127,7	Estonia (EE): 126,0 Polonia (PL): 125,5 Franța (FR): 125,5 Luxemburg (LU): 125,4 Croația (HR): 124,1 Lituania (LT): 122,8 Letonia (LV): 122,7 Portugalia (PT): 122,4 Bulgaria (BG): 119,5 Spania (ES): 118,7 Italia (IT): 118,1 Grecia (EL): 116,1 România (RO): 115,5

Sursa: elaborat de autor utilizând Stata19 în baza datelor Eurostat și Băncii Mondiale

Pentru a verifica robustețea clasificării țărilor UE în ceea ce privește incluziunea, clasificarea privind nivelul de incluziune a fost comparată cu clasificarea privind nivelul de dezvoltare socioeconomică oferită de Laskowska P. [10]. Având în vedere că Laskowska oferă o clasificare doar pentru douăzeci și șase de state membre ale UE, pentru al 27-lea stat membru, Croația, a fost necesară identificarea unei surse suplimentare de referință. În acest scop, a fost utilizată clasificarea propusă de Fura B. și Wang Q., menționată și de Laskowska P, în care țările UE sunt evaluate după nivelul lor de dezvoltare socioeconomică [5]. Astfel, comparația a evidențiat o tendință generală în care țările cu o dezvoltare socioeconomică mai ridicată tind, de asemenea, să fie clasificate și ca fiind mai

incluzive din punct de vedere al indicelui de incluziune construit în prezenta lucrare. Cu toate acestea, există și unele excepții. Prin urmare, putem afirma că clasificarea propusă și-a demonstrat robustețea. La pasul următor are loc rularea regresiiilor.

Formula generală pentru modelul de regresie cu cele mai mici pătrate ordinare (OLS) cu efecte fixe de țară și timp este următoarea:

$$Y_{it} = \beta_0 + \sum_{x=1}^n \beta_x \times Var_{xit} + \mu_i + \lambda_t + \epsilon_{it} \quad (5)$$

Unde:

Y_{it} - variabilă dependentă, reprezentând PIB real pe cap de locuitor logaritmic pentru țara i la momentul t

β_0 – interceptare

n

$\sum_{x=1}^n \beta_x \times Var_{xit}$ - reprezintă suma produselor dintre coeficienții β_x și variabilele lor

$x=1$

corespunzătoare Var_{xit}

μ_i - reprezintă efectele fixe pentru fiecare țară

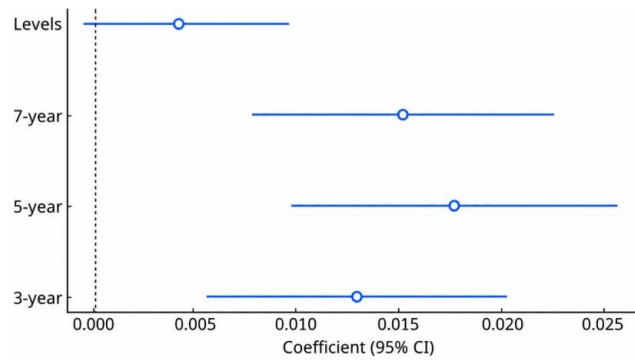
λ_t - reprezintă efectele fixe pentru fiecare perioadă de timp

ϵ_{it} - este termenul de eroare

Formula (5) este reprezentarea matematică generală a tuturor regresiiilor OLS cu efecte fixe de țară și timp rulate în scopul prezentului model.

Prin urmare, rezultatele regresiiilor OLS cu efecte fixe de țară și timp evidențiază o asociere pozitivă și statistic semnificativă între indicele de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor pentru ansamblul celor 27 de state membre ale UE. În toate specificațiile analizate, relația dintre incluziune și performanța economică este pozitivă, iar coeficienții estimați sugerează o asociere mai pronunțată atunci când PIB-ul pe cap de locuitor este analizat în dinamică.

În modelul estimat pe niveluri, coeficientul indicelui de incluziune este pozitiv și semnificativ statistic la nivel de 10%, indicând faptul că un nivel mai ridicat al incluziunii este asociat cu un nivel mai ridicat al PIB-ului real pe cap de locuitor. Asocierea devine mai accentuată în modelele care analizează creșterea PIB-ului real pe cap de locuitor pe termen mediu. Coeficientul indicelui de incluziune crește de la aproximativ 0,013 în modelul pe 3 ani la circa 0,018 în modelul pe 5 ani, iar în modelul pe 7 ani rămâne pozitiv și semnificativ (aproximativ 0,015), deși ușor mai redus comparativ cu specificația pe 5 ani. Această evoluție sugerează că incluziunea, reflectată prin distribuția veniturilor, reducerea sărăciei în muncă și participarea pe piața muncii, este asociată atât cu nivelul PIB-ului, cât și cu dinamica creșterii economice, în special pe orizonturi temporale medii și mai lungi. Mai jos se propune ilustrarea grafică ale acestor corelații (Fig. 3)

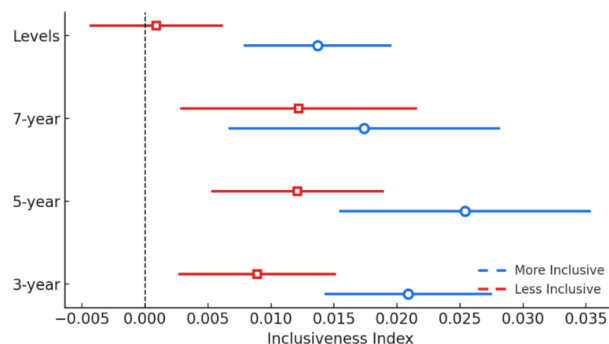

*Notă: Punctele reprezintă coeficienții estimați ai indicelui de incluziune obținuți din regresii panel cu efecte fixe; barele orizontale indică intervalele de încredere de 95%.

Fig. 3. Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani)

Sursa: elaborată de autor, generată în baza rezultatelor regresiei prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe de țară și timp prelucrate în Stata19.

Având în vedere ipoteza conform căreia relația dintre incluziune și performanța economică poate varia în funcție de nivelul structural al incluziunii, regresiile sunt estimate separat pentru grupul țărilor mai incluzive și pentru cel al țărilor mai puțin incluzive, utilizând aceeași metodologie OLS cu efecte fixe de țară și de timp.

*Notă: Punctele reprezintă coeficienții estimați ai indicelui de incluziune obținuți din regresii panel cu efecte fixe; barele orizontale indică intervalele de încredere de 95%.

Fig. 4. Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani), comparație țări incluzive cu țări mai puțin incluzive

Sursa: elaborată de autor, generată în baza rezultatelor estimate prin metoda celor mai mici pătrate, cu efecte fixe de țară și timp, prelucrate în Stata19.

Rezultatele indică diferențe clare și consistente între cele două grupuri de state membre ale UE. În cazul țărilor mai incluzive, coeficienții aferenți indicelui de incluziune sunt pozitivi și statistic semnificativi la nivel de 1% în toate specificațiile modelului. În modelele pe orizonturi de timp, coeficientul crește de la 0,0209 în cazul orizontului de 3 ani la 0,0254 pentru 5 ani, iar pe orizontul de 7 ani rămâne pozitiv și semnificativ, deși se reduce la 0,0174. În modelul estimat pe niveluri, coeficientul este de asemenea pozitiv și semnificativ, sugerând o asociere între incluziune și nivelul produsului intern brut real pe cap de locuitor. Coroborat cu rezultatele obținute în modelele de

creștere, acest fapt indică existența unei relații pozitive atât cu nivelul, cât și cu dinamica PIB-ului real pe cap de locuitor în economiile mai incluzive.

În cazul țărilor mai puțin incluzive, magnitudinea și consistența coeficienților sunt mai reduse. Deși coeficienții aferenți modelelor de creștere pe 3, 5 și 7 ani sunt pozitivi și semnificativi statistic la nivel de 5% și 1%, însă au magnitudini mai reduse decât în grupul țărilor mai incluzive (coeficienți de (0.0089) pe orizontul de 3 ani, (0.0121) – de 5 ani și (0.0122) - de 7 ani). În plus, în modelul pe niveluri, coeficientul indicelui de incluziune este mic și statistic nesemnificativ (0.0014), indicând o asociere mai slabă între incluziune și nivelul PIB-ului real pe cap de locuitor în acest grup de economii. Această diferențiere sugerează că incluziunea se traduce mai bine în performanță economică în statele care dispun de un cadru instituțional și structural eficient și politici publice calitative, iar piața muncii funcționează bine și economia este capabilă să valorifice capitalul uman.

Aceste constatări întăresc concluzia conform căreia incluziunea economică și socială corelează robust cu performanța economică în Uniunea Europeană. Totuși, sunt necesare politici mai bine adaptate contextului național, care să țină cont de specificul structural și instituțional.

Pentru a verifica stabilitatea rezultatelor, sunt estimate specificații alternative ale modelului prin excluderea variabilelor de control nesemnificative din punct de vedere statistic. Rezultatele obținute confirmă menținerea unei asocieri pozitive și semnificative între indicii de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor, susținând robustețea concluziilor principale.

Capitolul III „*Relația dintre incluziune și creșterea economică în Uniunea Europeană și noile state candidate: evidențe descriptive și estimări empirice*”, extinde analiza către Republica Moldova, Ucraina și Georgia, evaluând performanța acestora de pre-aderare în raport cu UE pe două dimensiuni ale incluziunii: partajarea beneficiilor (inegalitate și sărăcie) și participarea (ocupare). Capitolul include o analiză descriptivă pentru 2006–2020 (Gini, sărăcie la 8,30 USD/zi, raport ocupare/populație, PIB/locuitor), apoi se construiește un indice compozit al incluziunii prin analiza componentelor principale (PCA) și țările se clasifică în trei clustere prin *k-means*. O noutate metodologică în construirea indicelui constă în utilizarea complementară a termenului de interacțiune, pe lângă extragerea componentelor principale, pentru a surprinde efectul combinat al inegalității veniturilor și al sărăciei asupra incluziunii economice, pornind de la ipoteza că aceste două dimensiuni nu acționează izolat, ci se pot consolida reciproc. Perioada de analiză a fost selectată atât în funcție de disponibilitatea datelor, cât și de contextul socioeconomic și geopolitic, în vederea limitării interferențelor care ar putea distorsiona interpretarea rezultatelor. Relația dintre incluziune și creștere este testată prin testul de cauzalitate *Granger*, în vederea examinării unei posibile relații predictive de la incluziune către PIB pe locuitor. De asemenea sunt efectuate teste de robustețe. În final, în capitol se evaluează alinierea politicilor Republicii Moldova la standardele UE, discutând reformele

efectuate, evoluția salariului minim, transpunerea unor directive sociale și participarea la inițiative europene, și se identifică direcții de politică relevante pentru consolidarea incluziunii.

În continuare sunt descriși pașii pentru analiza componentelor principale.

1. Mai întâi variabilele sunt standardizate pentru fiecare variabilă X (GINI, rata sărăciei la 8,30 USD, Raportul ocupare/populație) în conformitate cu formula (6):

$$Xstd = (X - \mu_x) / \sigma_x \quad (6)$$

Unde:

- μ_x este media lui X
- σ_x este abaterea standard a lui X

2. După standardizare, variabilele sunt inversate conform formulelor (7) și (8) astfel încât să se obțină o interpretare mai intuitivă a indicelui de incluziune, unde cu cât indicele este mai mare, cu atât țara este mai incluzivă.

$$GINI\ std\ inv = -1 \times GINI\ std \quad (7)$$

$$Poverty\ std\ inv = -1 \times Poverty\ std \quad (8)$$

3. Apoi, conform formulei (9) se calculează termenul de interacțiune dintre GINI inversat și rata sărăciei inversată:

$$Interaction = GINI\ std\ inv \times Poverty\ std\ inv \quad (9)$$

4. PCA implică crearea componentelor principale care maximizează varianța explicată prin combinațiile liniare ale variabilelor. Astfel, PCA găsește componentele C_i care maximizează varianța. Aceasta se realizează prin formula (10).

$$C_i = ai1GINIstd\ inv + ai2Poverty\ std\ inv + ai3Employment\ std + ai4Interaction \quad (10)$$

Unde:

- aij sunt ponderile componentelor i pentru variabilele j .

Astfel, Comp1 este puternic influențată de Sărăcie (0.6220) și de GINI (0.4645), fiind în același timp influențat negativ de interacțiunea GINI și Sărăcie (-0.5880). Comp2 este dominată de raportul ocupare/populație (0.7647), urmat de GINI (0.4546), și Comp3 este puternic influențată de GINI (0.7502) și negativ de raportul ocupare/populație (-0.6029). Etapele preliminare ale analizei factoriale confirmă caracterul adecvat al datelor pentru aplicarea analizei componentelor principale (PCA) și relevanța relațiilor dintre variabilele selectate.

Testul *Bartlett* de sfericitate indică un chi-pătrat de 551,327 cu 6 grade de libertate și o valoare $p = 0,000$, ceea ce respinge ipoteza nulă că nu ar exista corelație între variabile. Prin urmare, se confirmă existența unei corelații semnificative între variabile, sugerând că acestea conțin informație comună care poate fi captată prin componentele principale.

De asemenea, măsura *Kaiser-Meyer-Olkin* depășește pragul de 0,5, ceea ce indică adecvarea eșantionării și sprijină utilizarea PCA pentru aceste date.

5. În pasul următor, primele trei scoruri ale componentelor principale sunt calculate într-un indicator compus:

$$Composite = PCA1 + PCA2 + PCA3 \quad (11)$$

Ulterior sunt efectuate testele de autoregresie vectorială și de cauzalitate *Granger Wald*. Formula generală pentru testele de cauzalitate *Granger* pentru toate specificațiile este următoarea:

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \beta_i X_{t-i} + \epsilon_t \quad (12)$$

unde

- Y_t reprezintă valoarea curentă a variabilei dependente la momentul t ;
- Y_{t-i} sunt valorile întârziate (lag-uri) ale aceleiași variabile Y , care captează dinamica proprie a seriei;
- X_{t-i} sunt valorile întârziate ale variabilei explicative X , a căror influență predictivă este testată;
- α_0 este termenul constant al regresiei;
- α_i și β_i sunt coeficienții estimați pentru fiecare lag;
- p indică ordinul optim al întârzierii (numărul de lag-uri incluse în model);
- ϵ_t este termenul de eroare, care surprinde variațiile neexplicate de model.

Figura 5. prezintă rezultatele testelor de cauzalitate *Granger* pentru componentele indicelui de incluziune (inegalitate, sărăcie și ocupare), precum și pentru indicele compozit de incluziune, evidențiind direcția de predictibilitate de la aceste variabile către PIB-ul pe cap de locuitor (1), respectiv de la PIB către fiecare dintre ele (2).

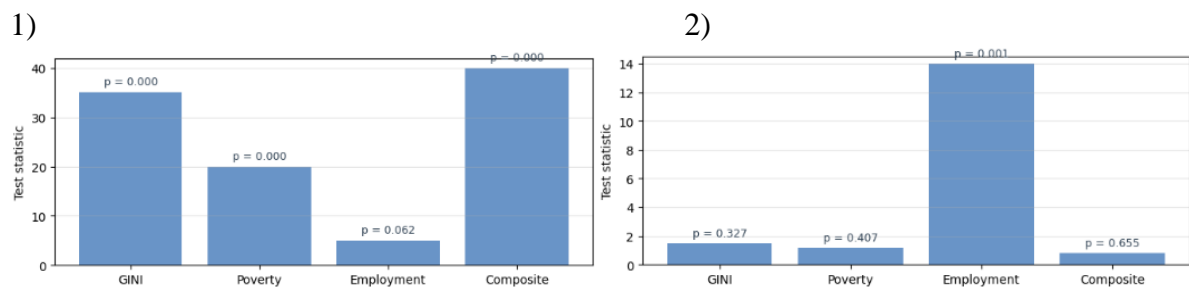

Fig. 5. Testul de cauzalitate Granger pentru GINI, Rata sărăciei și raportul ocupare/populație (verificări de robustețe) și pentru indicele de incluziune
Sursa: elaborat de autor, generat în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata

Testele de cauzalitate *Granger* evidențiază o relație de predictibilitate semnificativă de la indicele compozit de incluziune către PIB-ul pe cap de locuitor. De asemenea, pentru verificarea robusteții rezultatelor dar și pentru a înțelege care elemente determină această relație de predictibilitate, s-a analizat și direcția și semnificația statistică a relației fiecărui element al indicelui. În cazul coeficientului Gini și ratei de sărăcie direcția de predictibilitate este de asemenea

semnificativă și către PIB-ul pe cap de locuitor. Acest rezultat sugerează că îmbunătățirea dimensiunilor incluziunii economice anticipează evoluțiile favorabile ale creșterii economice, susținând ipoteza conform căreia progresele sociale și reducerea excluziunii pot contribui la dinamizarea activității economice. Cu alte cuvinte, valorile trecute ale indicelui de incluziune (și ale componentelor sale inegalitate și sărăcie) au un caracter predictiv semnificativ pentru evoluțiile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor.

În ceea ce privește direcția opusă, rezultatele arată că PIB-ul *Granger*-cauzează doar rata ocupării, sugerând că expansiunea economică este în măsură să influențeze dinamica pieței muncii. Totuși, nu sunt identificate relații semnificative de la PIB către inegalitate, sărăcie sau indicele compozit, ceea ce indică faptul că, în perioada analizată, creșterea economică nu a fost un predictor robust al îmbunătățirii incluziunii sociale.

Prin urmare, rezultatele confirmă existența unei relații predominant unidirecționale de la incluziune către creștere economică, cu excepția dimensiunii ocupării, pentru care relația este inversă (PIB → ocupare). Aceasta evidențiază rolul crucial al politicilor orientate spre reducerea inegalității și a sărăciei în stimularea creșterii economice sustenabile, subliniind faptul că incluziunea economică precedă și facilitează performanța economică, mai degrabă decât să fie exclusiv un rezultat al acesteia.

Totodată merită de menționat faptul că testele de diagnosticare confirmă robustețea modelului, fără a evidenția autocorelare semnificativă sau heteroscedasticitate a reziduurilor. Verificările suplimentare arată că componentele Gini și Rata sărăciei (8.30 USD pe zi) sunt cele care conduc efectul de predictibilitate Granger al indicelui compozit a PIB-ului, în timp ce raportul ocupare/populație are o contribuție mai redusă, dar rămâne relevant în evaluarea generală a incluziunii. Această relație predictivă unidirecțională se aliniază cu rezultatele mai multor cercetări accentuând rolul reducerii disparităților în promovarea unei creșteri sustenabile și incluzive.

Este oportună la fel și efectuarea unei analize a modului în care statele sunt distribuite pe clustere din punct de vedere al indicelui de incluziune pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării și cum se clasează Republica Moldova, Ucraina și Georgia în raport cu cele 25 de state membre ale Uniunii Europene analizate. Evoluțiile indicelui de incluziune pe perioada 2006-2020 este prezentat în Figura 6.

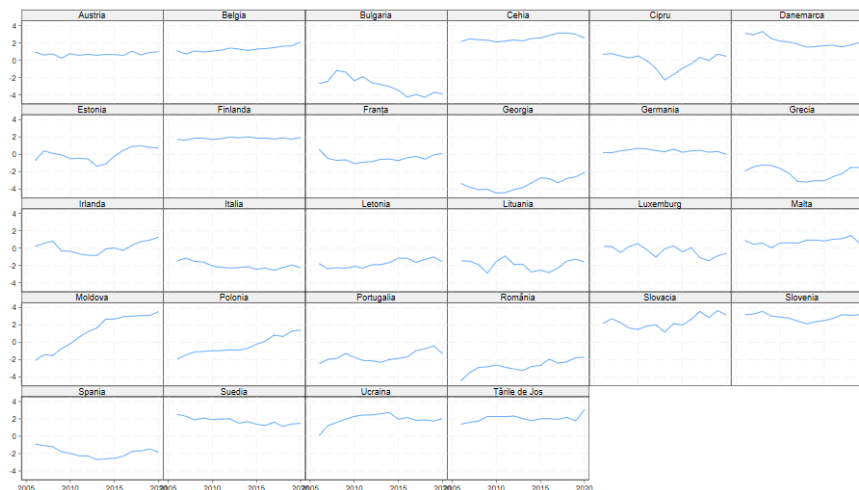

Fig. 6. Evoluția indicelui de incluziune (partajarea beneficiilor și participarea) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata

Indicele de incluziune calculat oferă o viziune cu mai multe fațete asupra progresului fiecărei țări către incluziune socială și economică. Schimbările pozitive ale indicatorului compozit sugerează îmbunătățiri în distribuția veniturilor, reduceri ale sărăciei și/sau niveluri mai ridicate de angajare, indicând o mai mare incluziune. Schimbările negative indică domenii în care o țară s-ar fi putut confrunta cu provocări în atingerea incluziunii. Unele exemple ar fi Republica Cehă, Slovacia și Slovenia care prezintă tendințe pozitive consistente, sugerând îmbunătățiri semnificative ale incluziunii. Moldova și Ucraina prezintă schimbări pozitive substanțiale, ceea ce indică faptul că eforturile pentru o mai mare incluziune au fost fructuoase. Cu toate acestea, sunt și țări precum Grecia, Spania, Bulgaria și Italia care prezintă în mod constant provocări în îmbunătățirea incluziunii.

În figurile 7 și 8 este comparat indicele de incluziune al țărilor UE și al noilor țări candidate la începutul (2006) și la sfârșitul (2020) perioadei analizate.

Distribuția țărilor UE și a noilor state candidate în trei cluster, obținute prin *k-means* pe baza indicelui de incluziune, evidențiază o tranziție semnificativă între 2006 și 2020. Clusterul 1 include predominant economii cu valori negative ale indicelui, marcate de niveluri scăzute ale incluziunii, dificultăți structurale privind distribuția veniturilor, incidență ridicată a sărăciei și oportunități limitate de participare economică. Clusterul 2 reunește state cu valori pozitive ale indicelui, indicând niveluri mai ridicate ale incluziunii, în timp ce Clusterul 3 cuprinde economii cu valori apropiate de zero sau moderate ale indicelui, caracterizate prin profiluri de incluziune relativ stabile, dar neuniforme.

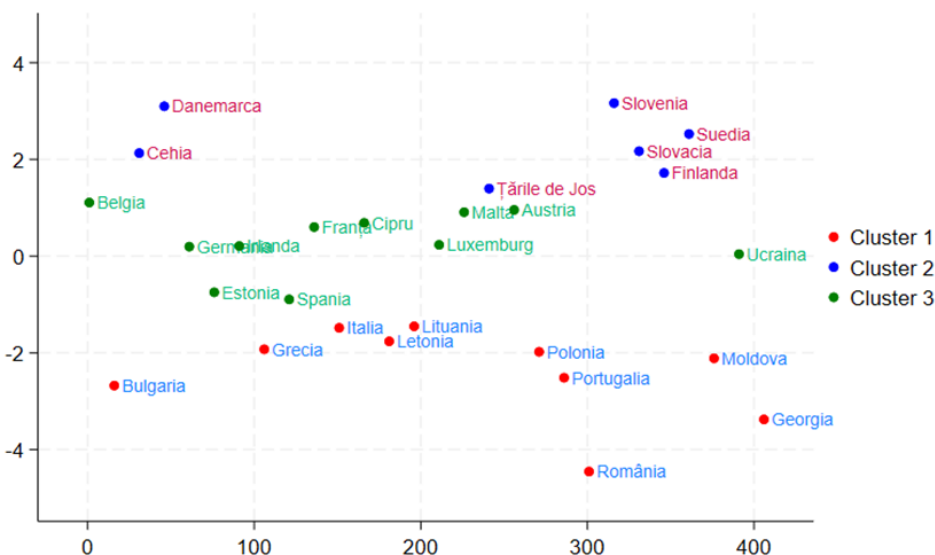

Fig. 7. Distribuția celor 25 de țări din UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe clustere în 2006 (începutul perioadei analizate)

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata

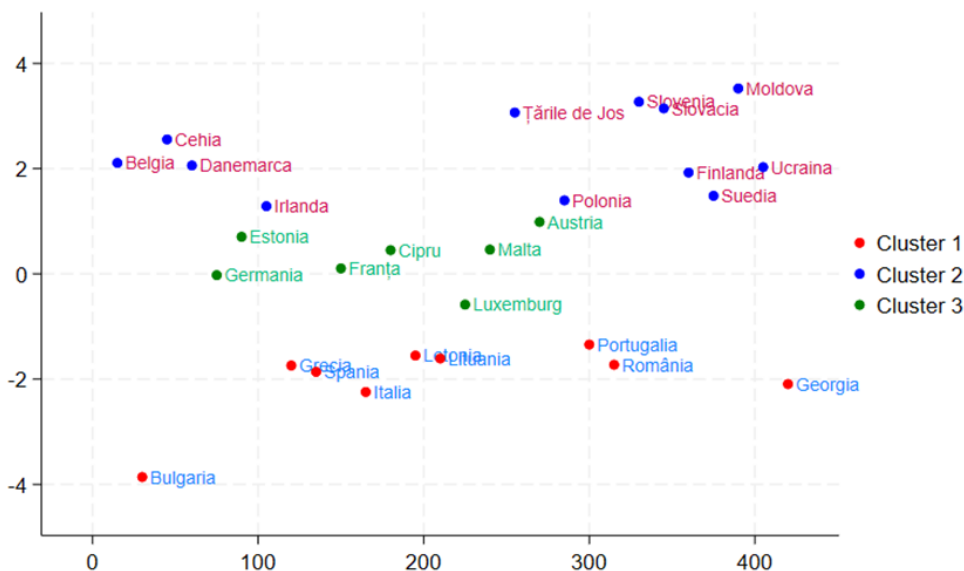

Fig. 8. Distribuția celor 25 de țări UE și a Republicii Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe clustere în 2020 (sfârșitul perioadei analizate)

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Până în 2020, se observă o mobilitate ascendentă pentru un segment semnificativ de țări, ceea ce confirmă un proces de convergență graduală în direcția modelelor mai incluzive. Polonia trece de la Clusterul 1 în 2006 la Clusterul 2 în 2020, reflectând un progres semnificativ. Moldova avansează de la valori negative ale indicelui în 2006 la valori ridicate ale indicelui și se regăsește în Clusterul 2 în 2019–2020, situându-se pe o traiectorie de îmbunătățire. Ucraina evoluează dintr-o poziție intermediară către Clusterul 2, iar România, deși își îmbunătățește considerabil scorul, rămâne în Clusterul 1, indicând progres, dar și persistența unor vulnerabilități structurale. Iar, Cipru rămâne în Clusterul 3, cu fluctuații

moderate. Astfel, în ansamblu, țările vest-europene mențin coeficienți Gini relativ stabili datorită rețelelor robuste de siguranță socială și, în anumite cazuri, datorită unor structuri fiscale progresive.

În continuare, au fost identificate un șir de politici ale Uniunii Europene relevante pentru promovarea incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării active pe piața muncii și a fost analizată importanța acestora pentru incluziune (Tabel 5.).

Tabel 5. Politici ale UE și impactul asupra incluziunii

Politici	Dimensiune Acoperită	Impact asupra Incluziunii
Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS)	Inegalitatea veniturilor, sărăcia în muncă	Îmbunătățește salariul minim, protecția socială
Directiva privind salariul minim	Sărăcia în muncă, inegalitatea veniturilor	Asigură salarii echitabile
Strategia Europeană pentru Ocuparea Forței de Muncă	Rata ocupării populației	Promovează crearea de locuri de muncă și condiții de muncă echitabile
Directiva privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată	Rata ocupării populației	Crește participarea femeilor pe piața muncii
Politicile fiscale ale UE	Inegalitatea veniturilor	Susțin politicile redistributive
FSE+ (Fondul Social European Plus)	Ocuparea forței de muncă, sărăcia în muncă	Finanțează integrarea pe piața muncii
Garanția pentru tineret	Rata ocupării populației	Sprrijină integrarea tinerilor pe piața muncii

Sursa: elaborat de autor în baza cadrului de politici al UE

Analiza gradului de implementare de către Republica Moldova a politicilor, activităților și abordărilor UE a incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării a relevat că Republica Moldova a inițiat un proces sistematic de aliniere la Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS), demonstrând progrese pe dimensiunile de partajare echitabilă a beneficiilor și participare activă. Iar măsurile precum reforma sistemului de asistență socială RESTART, majorarea progresivă a salariului minim și transpunerea directivelor europene privind echilibrul viață-muncă reflectă o convergență reală cu principiile PEDS. De asemenea, implicarea Republicii Moldova în inițiative precum *EU4Youth*, *ESF+* și *EaSI* consolidează sprijinul pentru ocupare, formare și incluziune socială, în special pentru tineri și grupurile vulnerabile. Cu toate acestea, eficiența acestor reforme depinde de consolidarea capacității instituționale, de extinderea acoperirii prestațiilor și de crearea unor mecanisme integrate de evaluare a impactului social. În acest sens, sprijinul tehnic și financiar european, combinat cu un angajament politic clar pentru echitate socială, poate transforma aceste inițiative într-un fundament durabil pentru o dezvoltare economică incluzivă și convergență socială cu Uniunea Europeană. Deși Republica Moldova nu este inclusă în *EU Social Scoreboard*, dezvoltarea unui cadru național de monitorizare, compatibil cu indicatorii PEDS, ar putea contribui la transparență și comparabilitate regională, în eventualitatea extinderii mecanismului la statele Parteneriatului Estic.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prezenta lucrare a evidențiat importanța creșterii economice incluzive ca obiectiv fundamental al dezvoltării sustenabile, depășind cadrul economic tradițional și integrând dimensiuni sociale. Creșterea incluzivă implică nu doar generarea de venit, ci și partajarea echitabilă a beneficiilor economice și asigurarea participării active a tuturor cetățenilor în viața economică. În acest sens, reducerea sărăciei și a inegalității, crearea de locuri de muncă decente și promovarea unei guvernante eficiente sunt elemente centrale pentru consolidarea unei societăți prospere și echitabile.

În capitolul I au fost analizate fundamentele teoretice ale conceptului de incluziune economică și relația acesteia cu creșterea economică. A fost argumentată ideea că inegalitatea, sărăcia și excluderea socială nu doar subminează coeziunea socială, ci și afectează negativ potențialul de creștere economică prin canale precum accesul limitat la educație și sănătate, acumularea ineficientă a capitalului uman, instabilitatea macroeconomică și comportamentele de tip *rent-seeking*. În același timp, literatura de specialitate a fost revizuită pentru a reflecta dezbaterile privind efectele disparităților asupra creșterii, fie ca stimulent al economiei prin acumularea de capital și inovație, fie ca obstacol structural prin perpetuarea disparităților și subminarea cererii agregate.

În capitolul II, analiza empirică aplicată celor 27 de state membre ale UE a contribuit la evaluarea relației dintre incluziune și performanța economică. A fost construit un indice compozit de incluziune, având la bază dimensiunile de partajare a beneficiilor (exprimată prin coeficientul Gini și persoane ocupate cu risc de sărăcie) și participare (exprimată prin rata ocupării), utilizând analiza componentelor principale (PCA). Modelele de regresie prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe de țară și timp au evidențiat o corelație semnificativ pozitivă între nivelul de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor, susținând ipoteza că o distribuție echitabilă a veniturilor și participarea economică activă corelează cu o creștere economică sustenabilă.

Mai mult, rezultatele au arătat că statele membre ale UE mai dezvoltate tind să fie mai incluzive, dar există și excepții. Corelația incluziunii cu creșterea economică este mai pronunțată în statele deja incluzive, indicând existența unui efect de prag și subliniind importanța continuării reformelor sociale. De asemenea, analiza a evidențiat disparități regionale persistente în ceea ce privește inegalitatea veniturilor și calitatea ocupării, reflectând necesitatea unor intervenții personalizate și a unor politici de coeziune consolidate la nivelul Uniunii Europene.

Capitolul III a extins analiza asupra celor trei noi state candidate din Parteneriatul Estic, Republica Moldova, Ucraina și Georgia, comparativ cu 25 state membre ale UE. Utilizând din nou metoda analizei componentei principale (PCA) a fost construit un indice de incluziune pentru perioada 2006–2020, iar țările au fost grupate în trei clusteruri în funcție de nivelul de incluziune. Rezultatele indică faptul că Republica Moldova și Ucraina au tranzitat în clusterul țărilor cu un nivel

relativ mai ridicat de incluziune în perioada 2006–2020, în timp ce Georgia a rămas în clusterul cu incluziune scăzută. Totodată, acest nivel mai ridicat al incluziunii în țările candidate, atât pe dimensiunea partajării beneficiilor, cât și a participării, nu reflectă un nivel de trai mai înalt decât în unele state vest-europene, ci evidențiază mai degrabă o structură și o traiectorie favorabilă a incluziunii economice și sociale, cu potențial de consolidare pe termen mediu și lung.

Testul de cauzalitate Granger susține existența unei relații predictive semnificative între incluziune și creșterea economică, arătând că valorile anterioare ale indicelui de incluziune au un caracter predictiv și corelează cu evoluțiile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor. Acest rezultat sugerează că politicile orientate spre reducerea inegalității și combaterea sărăciei dar și pe creșterea ratei de ocupare sunt asociate cu performanțe economice mai favorabile pe termen mediu.

Totodată, analiza alinierii Republicii Moldova, la standardele europene relevă o traiectorie pozitivă în domeniul incluziunii sociale, în special prin reforme precum RESTART, transpunerea directivelor europene privind echilibrul muncă-viață personală, promovarea ocupării prin inițiative precum *EU4Youth* și participarea la programe europene precum *ESF+* și *EaSI*. Un moment definitoriu în acest proces a fost unificarea salariului minim între sectorul public și cel privat, începând cu anul 2023, corectând astfel o discrepanță structurală istorică.

Totodată, dialogul social a fost întărit prin implicarea partenerilor sociali în procesele decizionale, contribuind la pilonul participativ al incluziunii. Aceste reforme sunt consonante cu principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale și cu obiectivele europene privind coeziunea socială și ocuparea forței de muncă. Sindicatele, prin rolul lor activ în negocierea contractelor colective și susținerea transpunerii acquis-ului social european, contribuie la reducerea inegalităților și combaterea sărăciei. De asemenea, afilierea Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (CNSM) la Confederația Europeană a Sindicatelor facilitează convergența cu politicile UE privind drepturile lucrătorilor și ocuparea. Patronatele, prin Confederația Națională a Patronatelor din Republica Moldova (CNPM), participă în cadrul dialogului social tripartit la negocierea salariului minim și promovează formalizarea muncii. Prin aceste acțiuni, contribuind la creșterea veniturilor minime și la reducerea riscului de sărăcie în muncă. Cu toate acestea, rămân provocări structurale legate de reprezentarea slabă în sectorul privat și la nivel local, atât pentru sindicate, cât și pentru patronate, ceea ce subliniază necesitatea consolidării mecanismelor de dialog social pentru o aliniere mai profundă și sustenabilă la standardele europene.

În concluzie, lucrarea confirmă că incluziunea nu este doar o valoare normativă, ci și un factor structural asociat în mod semnificativ cu creșterea economică sustenabilă. Atât în cadrul UE, cât și în rândul statelor candidate, reducerea disparităților economice și creșterea participării economice reprezintă piloni centrali ai unei dezvoltări echilibrate. Rezultatele susțin consolidarea Pilonului European al Drepturilor

Sociale, combaterea sărăciei în muncă, promovarea ocupării de calitate și unificarea politicilor salariale ca parte integrantă a unei agende europene pentru o creștere economică durabilă, echitabilă și rezilientă.

Recomandări privind aprofundarea alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene în domeniul reducerii disparităților și promovării creșterii economice incluzive.

Republica Moldova a înregistrat progrese în convergența cu principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale (PEDS), reflectate, după cum s-a menționat, în reforme recente precum RESTART, majorarea salariului minim, extinderea serviciilor sociale și participarea la instrumente europene de sprijin precum *FSE+* și *EaSI*. Cu toate acestea, persistența unor provocări structurale precum nivelul relativ redus al protecției sociale, discrepanțele regionale și capacitatea instituțională limitată impune aprofundarea reformelor existente și inițierea unor măsuri complementare, orientate strategic spre consolidarea incluziunii economice și sociale. Pe această bază, se formulează următoarele direcții de acțiune:

1. Dezvoltarea unui cadru național de monitorizare compatibil cu standardele europene.

În lipsa includerii Republicii Moldova în EU Social Scoreboard, se recomandă inițierea unui cadru național de monitorizare a progresului social, aliniat structurii de indicatori ai Comisiei Europene (ocupare, sărăcie, inegalitate, participare, acces la servicii). Acest instrument ar trebui să servească atât la măsurarea eficienței politicilor naționale, cât și la pregătirea țării pentru aderarea la Uniunea Europeană, care va presupune și extinderea aplicabilității instrumentelor europene de guvernare socială către Republica Moldova. De asemenea, o astfel de arhitectură ar permite corelarea țărilor naționale cu obiectivele strategice ale Pilonului European al Drepturilor Sociale pentru 2030, în special cele privind rata ocupării, accesul la formare și reducerea riscului de sărăcie.

2. Crearea unui model național de simulare fiscal-socială (tip EUROMOD).

Pentru a evalua impactul distribuțional al reformelor sociale și fiscale, Republica Moldova ar trebui să inițieze, în cooperare cu Direcția Generală pentru Afaceri Economice și Financiare (DG ECFIN) și Centrul Comun de Cercetare (JRC), dezvoltarea unui model de microsimulare fiscală și socială, inspirat din EUROMOD. Acest instrument ar permite autorităților să cuantifice efectele politicilor asupra diferitelor categorii sociale, să simuleze scenarii alternative privind prestațiile și taxele și să fundamenteze reformele pe baze empirice solide. În paralel, ar trebui întărită capacitatea de colectare și prelucrare a datelor administrative în special în domeniul veniturilor, ocupării și prestațiilor, în cooperare cu Biroul Național de Statistică.

3. Stabilirea salariului minim în baza indicatorilor europeni și extinderea negocierii colective.

Republica Moldova a făcut progrese importante în stabilirea unui salariu minim unificat și în inițierea consultărilor tripartite privind metodologia acestuia. Pentru a asigura convergența deplină cu Directiva (UE) 2022/2041, este necesară instituționalizarea unui mecanism transparent, regulat și predictibil de stabilire a salariului minim, fundamentat pe indicatori recomandați (60% din salariul median

brut sau 50% din salariul mediu brut), precum și pe evaluarea costului vieții. De asemenea, este imperativă extinderea acoperirii negocierii colective, în special în sectorul privat, prin sprijin pentru partenerii sociali, stimulente fiscale, și încheierea acordurilor sectoriale. Studiile Comisiei Europene și Directiva (UE) 2022/2041 arată că țările cu o acoperire a negocierilor colective de peste 80% tind să aibă o proporție mai mică de lucrători cu salarii mici și salarii minime mai ridicate în raport cu salariul mediu.

4. Extinderea și integrarea serviciilor sociale în logica incluziunii active.

Reforma RESTART oferă un cadru coerent pentru extinderea serviciilor sociale, dar eficiența acestuia pe termen mediu depinde de integrarea logicii incluziunii active, promovată la nivel european. Astfel, pe lângă asigurarea accesului la prestații financiare minime, ar trebui dezvoltate scheme active de reinserție profesională și educațională a beneficiarilor inclusiv prin consiliere individualizată, formare profesională, legături cu angajatorii și măsuri de însoțire. În paralel, este necesară asigurarea acoperirii teritoriale integrale a serviciilor, inclusiv în zonele rurale, și consolidarea capacității profesionale a lucrătorilor sociali prin formare continuă și salarii competitive.

5. Consolidarea măsurilor dedicate tinerilor și grupurilor vulnerabile.

Pentru a susține integrarea tinerilor pe piața muncii, Republica Moldova ar trebui să continue dezvoltarea proiectelor în cadrul *EU4Youth* și *ESF+*, extinzând modelul Garanției pentru Tineret prin măsuri personalizate: stagii, formare digitală, sprijin pentru antreprenoriat, mentorat și mobilitate. Rata NEET rămâne una dintre cele mai ridicate din Europa, iar atingerea unei scăderi semnificative necesită un pachet coordonat de politici. De asemenea, se impune implementarea de politici de incluziune economică a femeilor, persoanelor cu dizabilități și celor din mediul rural, prin promovarea muncii flexibile, investiții în infrastructura de îngrijire, subvenții pentru angajare și stimulente fiscale pentru incluziune.

6. Valorificarea integrală a statutului de stat asociat la *ESF+* și consolidarea capacității instituționale.

În urma adoptării de către Guvern, la 16 iulie 2025, a regulamentului privind participarea Republicii Moldova la Componenta „Ocuparea forței de muncă și inovare socială” (EaSI) din cadrul FSE+, se deschid perspective importante pentru atragerea de finanțări directe, transfer de expertiză și participare în rețele europene de inovare socială. Pentru valorificarea integrală a statutului de stat asociat, este necesară crearea unui mecanism național de coordonare interinstituțională pentru accesarea fondurilor *ESF+/EaSI*, susținerea actorilor locali (ONG, autorități locale, instituții de învățământ) în elaborarea de proiecte, precum și întărirea capacității Ministerului Muncii și a ANOFM în managementul proiectelor, monitorizare și raportare. În plus, participarea activă la inițiative precum Platforma pentru Tranziție Justă, *TaxCompEU* și *TSI (Technical Support Instrument)* poate sprijini reformele în curs, în special în domeniul fiscal, al ocupării și echității sociale.

Din perspectiva alinierii Republicii Moldova la cadrul Uniunii Europene privind partajarea beneficiilor și participarea, în baza analizei rolului sindicatelor și patronatelor se recomandă:

1. Consolidarea dialogului social la toate nivelurile.

- Extinderea dialogului social dincolo de nivelul național către nivelul sectorial și teritorial/local, prin încurajarea constituirii comisiilor bipartite și tripartite la nivel de raion sau ramură.
- Sprijinirea formării și profesionalizării partenerilor sociali (sindicate și patronate) în negocierea colectivă, analiza politicilor și utilizarea standardelor europene în asigurarea muncii decente.

2. Creșterea participării sindicatelor și patronatelor în sectorul privat și informal

- Stimularea organizării sindicale și patronale în sectorul privat, în special în IMM-uri și economia informală, prin facilități fiscale și sprijin logistic pentru constituirea unor structuri reprezentative.
- Promovarea contractelor colective extinse în sectoare cheie cu risc ridicat de sărăcie în muncă.

3. Promovarea unui salariu minim adecvat și sustenabil. Revenirea la impozitarea progresivă.

- Asigurarea unui mecanism transparent și participativ de revizuire periodică a salariului minim, în conformitate cu Directiva (UE) 2022/2041 privind salariile minime adecvate în UE.
- Corelarea salariului minim cu pragul sărăciei și cu productivitatea muncii, pentru a reduce inegalitățile salariale și riscul de sărăcie în muncă.
- Revenirea la impozitarea progresivă a venitului. Un număr de studii arată că introducerea cotei unice de 12% în Republica Moldova a accentuat inegalitățile economice, deoarece sistemul proporțional avantajează persoanele cu venituri mari și pune o povară relativ mai mare asupra celor cu venituri mici, evidențiind necesitatea unei reforme fiscale care să asigure o distribuție mai echitabilă a sarcinii fiscale.

4. Susținerea formalizării muncii și a ocupării decente

- Intensificarea măsurilor pentru combaterea muncii nedeclarate, în cooperare cu patronatele și sindicatele, inclusiv prin controale, campanii de conștientizare și digitalizarea contractelor de muncă.
- Promovarea programelor active de ocupare (formare, recalificare) care integrează lucrători din grupuri vulnerabile, cu implicarea partenerilor sociali.

5. Valorificarea cooperării europene și internaționale

- Continuarea cooperării cu Confederația Europeană a Sindicatelor (ETUC) și organizațiile patronale europene pentru transferul bunelor practici în domeniul negocierii colective și politicilor de muncă.
- Integrarea priorităților Pilonului European al Drepturilor Sociale în strategiile naționale privind ocuparea, incluziunea și protecția socială.

Cu privire la direcțiile de cercetare ulterioară, analiza ar putea fi extinsă prin includerea unor date mai recente, atunci când acestea vor fi disponibile, precum și prin integrarea unor dimensiuni

suplimentare ale incluziunii, cum ar fi calitatea locurilor de muncă sau acoperirea dialogului social, alături de utilizarea datelor regionale pentru a surprinde disparitățile interne. Din punct de vedere metodologic, aplicarea unor tehnici de inferență cauzală, precum modelele diferență-în-diferențe sau modelele panel dinamice, ar permite o evaluare mai aprofundată a direcției și mecanismelor relației dintre incluziune și creșterea economică.

BIBLIOGRAFIE

1. BANERJEE, A. V. and E. DUFLO. Inequality and growth: What can the data say? *Journal of Economic Growth*. Online. 2003, vol. 8, nr. 3, pp. 267–299. Disponibil: <https://doi.org/10.1023/A:1026205114860> [accesat 2025-01-27].
2. BRADY, M. Samuelson's Neoclassical Synthesis Did Not Betray Keynes: Keynes Had Offered Just Such a Synthesis in the General Theory, As Well As to Hicks and Harrod in Correspondence, in 1936. *Business History eJournal*. Online. 2018, November, 25. Disponibil: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3290126> [accesat 2025-05-16].
3. CINGANO, F. *Trends in income inequality and its impact on economic growth*. Online. OECD Social, Employment and Migration: Working Paper. Online. Paris: OECD Publishing, 2014, No. 163. Disponibil: <https://doi.org/10.1787/5jxrjnewxv6j-en> [accesat 2025-03-07].
4. DIXON, R. Trevor Swan on equilibrium growth with technical progress. In: *Economic Record*. Online. 2003, vol. 79, pp. 487–490. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/J.1475-4932.2003.00147.X> [accesat 2024-01-09].
5. FURA, B. and Q. WANG. The level of socioeconomic development of EU countries and the state of ISO 14001 certification. *Quality & Quantity*. Online. 2017, vol. 51, pp. 103–119. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s11135-015-0297-7> [accesat 2025-02-22].
6. HELPMAN, E. *Endogenous Macroeconomic Growth Theory*. NBER. Working Papers Series. Online. 1991, No. 3869. 51 p. Disponibil: <https://doi.org/10.3386/W3869> [accesat 2024-01-09].
7. HERMAN, E. Working poverty in the European Union and its main determinants: An empirical analysis. *Engineering Economics*. Online. 2014, vol. 25, nr. 4, pp. 427–436. Disponibil: <https://www.researchgate.net/profile/Emilia-Herman/publication/271208236> [accesat 2025-02-22].
8. HOLM, J. The significance of structural transformation to productivity growth. *Journal of Evolutionary Economics*. Online. 2014, vol. 24, pp. 1009–1036. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s00191-014-0380-6> [accesat 2024-01-09].
9. KAKWANI, N. and H. H. SON. Pro-poor growth: concepts and measurement with country case studies. *The Pakistan Development Review*. Online. 2003, vol. 42, pp. 417–444. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/285944703> [accesat 2024-12-12].
10. LASKOWSKA, P. Determinants of income inequality in 26 European Union countries. In: *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association (IBIMA)*. Online. May 30–31, 2021, Spania. Cordoba: IBIMA Publishing, 2021, pp. 4934-4941. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/354254357> [accesat 2025-07-05].
11. LEE, S.; T. MCKINLEY and N. TORM. *Does economic growth deliver jobs? Revisiting Okun's Law*. Online. ILO Working Paper. November 2020, nr. 17. Geneva: International Labour Organization (ILO), 2020. ISBN 978-92-2-033406-5. Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/263083/1/ilo-wp17.pdf> [accesat 2025-05-16].
12. LUPUȘOR, A.; S. MADAN; D. PÂNTEA and M. SOLOVIOVA. *Raport de Stare a Țării. Republica Moldova 2025*. Online. Chișinău, 2025. 39 p. Disponibil: [29](https://www.expert-</div><div data-bbox=)

- grup.org/media/k2/attachments/RST_2025-Ro.pdf-correctedByPAVE.pdf [accesat 2025-11-29].
13. RAMOS, R. A.; R. RANIERI and J. W. LAMMENS. *Mapping inclusive growth. Brasília: International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC-IG)*. Online. 2013. Disponibil: <https://ipcig.org/sites/default/files/pub/en/IPCWorkingPaper105.pdf> [accesat 2023-08-07].
 14. SOWELL, T. *Trickle Down Theory and Tax Cuts for the Rich*. Online. Hoover Press, 2013. Disponibil: <http://kenniemann.com/wp-content/uploads/2023/12/Hoover-Proof.pdf> [accesat 2024-12-12].
 15. ZHOU, Y. and Y. LIU. The geography of poverty: Review and research prospects. *Journal of Rural Studies*. Online. 2022, vol. 93, pp. 408–416. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.01.008> [accesat 2024-11-13].

**LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE
LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI
Articole în reviste științifice**

în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. PISICĂ, Rodica. **Digital divide and the opportunity dimension of economic inequality: The case of the Republic of Moldova**. În: *International Journal of Management, Knowledge and Learning* [online]. 2022, vol. 11, pp. 167–175, 0,82 c.a., Baze de date: ERIH PLUS, ULRICHWeb, Directory of Open Access Journals (DOAJ), EconPapers, Google Scholar, Crossref. ISSN 2232-5697. Disponibil: <https://toknowpress.net/submission/index.php/ijmkl/article/view/76>
2. PISICĂ, Rodica. **Effects of Income Inequality on Economic Growth: The Case of the Republic of Moldova**. În: *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences* [online]. 2022, vol. 22, nr. 1. pp. 407-416, 0,83 c.a., Baze de date: EBSCOhost, Cabell's Directories, RePEc, DOAJ, ULRICHWeb, J-Gate, ERIH PLUS, Index Copernicus, Scientific Indexing Services, InfoBase Index, ResearchBib, Directory of Research Journals Indexing. Categoria B+, ISSN 2393-3127, ISSN-L 2393-3119, Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2022-2/Section%203/31.pdf>
3. PISICĂ, Rodica. **CO2 Emissions, Inequality, and Growth: How Does the Republic of Moldova Compare to the Baltic States and the EU Average?**. În: *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*. 2025, vol. 25, nr. 1. pp. 245-254, 0,92 c.a., Baze de date: EBSCOhost, Cabell's Directories, RePEc, DOAJ, ULRICHWeb, J-Gate, ERIH PLUS, Index Copernicus, Scientific Indexing Services, InfoBase Index, ResearchBib, Directory of Research Journals Indexing. Categoria B+, ISSN 2393-3127, ISSN-L 2393-3119, Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/ENG/2025i1/Section%203/21.pdf>

în reviste din Registrul Național al revistelor de profil

4. PISICĂ, Rodica; CRUDU, Rodica. **Inclusiveness and growth in the EU: a shift from pro-poor to pro-employed at risk of poverty approach**. În: *Economy and Sociology* [online]. 2024, nr. 2, pp. 45–57. Baze de date: DOAJ (Directory of Open Access Journals), EDIRC (Economics Departments, Institutes and Research Centers), RePEc (Research Papers in Economics), LogEc, EconPapers, EBSCOhost, IDEAS, Crossref, EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek), Google Scholar, eLIBRARY.RU, DSpace, Unpaywall, WorldCat, Open Access. Categoria B+, 1,14 c.a., ISSN-2587-4187 (print), e-ISSN 2587-4195. Disponibil: https://economy-sociology.ince.md/index.php/Economy_and_Sociology/article/view/208/223

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

în lucrările manifestărilor științifice în alte baze de date acceptate de către ANACEC (peste hotare)

5. PISICĂ, Rodica. A comparative analysis of inclusiveness and its implications for economic development: how Moldova, Georgia and Ukraine align with EU member states in benefit-sharing and participation. În: Proceedings of the International Conference EU-PAIR 2024: Enhancing EU Workforces – Advancing Skills in the Administrative Area for Europe's Future [online]. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2024, pp. 195–225, 1,98 c.a., Baze de date: ProQuest (Clarivate – E-Book Central), CEEOL (Central and Eastern European Online Library), Google Scholar, WorldCat. ISBN online: 978-606-714-907-4, Disponibil: https://eu-pair.uaic.ro/wp-content/uploads/2024/11/volum-online_EUPAIR_27.11.2024.pdf

6. PISICĂ, Rodica. From progressive to regressive? Income tax reform and inequality in the Republic of Moldova. În: 14th EURINT INTERNATIONAL CONFERENCE Building tomorrow's Europe: Strategies for integration, growth, and resilience, 15–18 May 2025, Iași, România. Nr. pagini: 333. ISBN: 978-606-714-976-0. pp. 232-249, 1,17 c.a., Baze de date: RePEc, DOAJ, CEEOL, Disponibil: https://eurint.uaic.ro/proceedings/articles/EURINT2025_PIS.pdf

în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

7. PISICĂ, Rodica; CRUDU, Rodica. Reducing economic inequality and promoting inclusiveness for sustainable economic growth. În: The Collection [online]. 2022, vol. 2, pp. 133–143. 0,86 c.a., ISBN 978-9975-155-73-1 (PDF). Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/133-143_4.pdf

8. PISICĂ, Rodica. Harnessing the Inactive Population to Address Labour Shortages in the Republic of Moldova. În: International Scientific Conference, "Development Through Research and Innovation" IDSC-2026, The 7th Edition, May 15-16th, 2026, Chisinau, 0,71 c.a. Baze de date: Google scholar, IBN, Crossref, IREK, Zenodo, ExLibris, Simibol. Acceptat spre publicare.

ADNOTARE

PISICA Rodica: „Reducerea disparităților economice în vederea impulsivării creșterii economice incluzive în statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova”, teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2026

Structura tezei: adnotarea, introducerea, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia (298 de titluri), 8 anexe, 141 pagini text de bază, 22 tabele și 27 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: inegalitate/disparitate economică, incluziune, partajarea beneficiilor, participare, creștere economică incluzivă, politici sociale.

Domeniul de studiu: 521.02 Economie mondială și relații economice internaționale, economie (dezvoltare economică/politici publice, cu intersecții în economie comparată și inegalitate).

Scopul tezei constă în dezvoltarea unui cadru conceptual și empiric coerent privind incluziunea economică și asocierea acesteia cu performanța economică în statele membre ale Uniunii Europene și în noile state candidate, prin construirea și testarea unui indice compozit al incluziunii care se axează explicit pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării.

Obiectivele cercetării: clarificarea conceptelor de incluziune și creștere economică incluzivă; analiza relației dintre inegalitate, sărăcie, ocupare și creșterea economică; dezvoltarea unei metode de măsurare multidimensionale a incluziunii axate pe partajarea beneficiilor și participare; construirea indicilor compoziți prin analiza componentelor principale pentru cele 27 de state membre ale Uniunii Europene și, separat, pentru 25 de state membre ale UE și noile state candidate; testarea empirică a relației dintre incluziune și PIB-ul pe cap de locuitor prin regresii prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe și testul de cauzalitate Granger; compararea nivelurilor de incluziune pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare și formularea de recomandări pentru integrarea acesteia în politicile publice ale Republicii Moldova, în concordanță cu Pilonul European al Drepturilor Sociale și directivele relevante ale Uniunii Europene.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: definirea și măsurarea incluziunii economice printr-un indice compozit bazat pe analiza componentelor principale (PCA); tranziția conceptuală la o abordare „pro-angajați cu risc de sărăcie” în modelul UE; testarea empirică, prin regresii prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe, a asocierii dintre incluziune și PIB-ul pe cap de locuitor; evidențierea caracterului predictiv al incluziunii asupra performanței economice viitoare; identificarea diferențelor structurale de incluziune între statele UE și statele candidate, relevante pentru convergență și coeziune.

Rezultatele științifice obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constau în dezvoltarea și testarea unui cadru analitic multidimensional capabil să măsoare și să explice relația dintre incluziune (partajare a beneficiilor și participare) și creștere economică. Indicii propuși permit diagnosticarea diferențiată a dimensiunilor incluziunii și furnizează un instrument predictiv util pentru proiectarea și evaluarea politicilor.

Semnificația teoretică și aplicativă constă în fundamentarea relației incluziune–creștere, delimitarea celor două dimensiuni ale incluziunii și operaționalizarea lor într-un cadru compatibil cu politicile UE. Lucrarea integrează dimensiunile sociale, inegalitatea, sărăcia și riscul de sărăcie în rândul persoanelor ocupate, în analiza factorilor de creștere economică. Valoarea aplicativă se reflectă în elaborarea unui instrument replicabil pentru UE și Republica Moldova și alte economii ale statelor candidate la UE, util pentru monitorizarea progresului spre creștere incluzivă și pentru integrarea incluziunii în strategiile de dezvoltare și evaluarea politicilor sociale. Cercetarea sprijină totodată fundamentarea politicilor de convergență prin corelarea empirică dintre incluziune și PIB pe cap de locuitor.

Rezultatele au fost prezentate și validate în cadrul conferințelor științifice și prin articole publicate în reviste și volume indexate.

ANNOTATION

PISICA Rodica: " Reducing economic disparities to boost inclusive economic growth in the European Union member states and the Republic of Moldova", doctoral thesis in economic sciences, Chisinau, 2026

Thesis structure: annotation, introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (298 titles), 8 annexes, 141 pages of main text, 22 tables and 27 figures. The results obtained have been published in 8 scientific papers.

Keywords: economic inequality/disparity, inclusion, benefit sharing, participation, inclusive economic growth, social policies.

Field of study: 521.02 World economy and international economic relations, economics (economic development/public policy, at the intersection of comparative economics and inequality).

The purpose of the thesis is to develop a coherent conceptual and empirical framework for analysing economic inclusion and its association with economic performance in the Member States of the European Union and the new candidate countries, by constructing and empirically testing a composite inclusiveness index that explicitly focuses on the dimensions of benefit sharing and participation.

Research objectives: clarification of the concepts of inclusion and inclusive economic growth; the analysis of the relationship between inequality, poverty, employment, and economic growth; the development of a method for the multidimensional measurement of economic inclusion focused on benefit sharing and participation; the construction of composite indices through principal component analysis for the 27 member states of the European Union and, separately, for 25 EU member states and the new candidate states; the empirical testing of the relationship between inclusiveness and GDP per capita through ordinary least squares regressions with fixed effects and the Granger causality test; the comparison of levels of inclusion and the formulation of recommendations for integrating the concept of inclusion on benefit sharing and participation into the public policies of the Republic of Moldova, in line with the European Pillar of Social Rights and the relevant EU directives.

Scientific novelty and originality reside in: the definition and measurement of economic inclusiveness through a composite index based on principal component analysis (PCA); the conceptual transition to a "pro-employed at risk of poverty" approach in the EU model; the empirical testing, through ordinary least squares regressions with fixed effects, of the association between inclusion and GDP per capita; the identification of the predictive character of inclusion for future economic performance; the identification of structural differences in inclusion between EU member states and candidate countries, relevant for convergence and cohesion.

Scientific results obtained, which contribute to addressing an important scientific problem, consist in the development and testing of a multidimensional analytical framework capable of measuring and explaining the relationship between inclusion (benefit sharing and participation) and economic growth. The proposed indices allow for a differentiated diagnosis of the dimensions of inclusion and provide a useful predictive instrument for policy design and evaluation.

Theoretical significance and applicative value lies in substantiating the inclusion–growth relationship, disentangling the two dimensions of inclusion, and operationalizing them within a framework compatible with EU policies. The thesis integrates social dimensions, inequality, poverty, and the risk of poverty among employed persons into the analysis of economic growth factors. The applicative value is reflected in the development of a replicable instrument for the EU and the Republic of Moldova and other EU candidate states' economies, useful for monitoring progress toward inclusive growth and for integrating inclusion into development strategies and the evaluation of social policies. The research also supports the substantiation of convergence policies through the empirical correlation between inclusion and GDP per capita.

The **results** were presented and validated at scientific conferences and through articles published in indexed journals and volumes.

АННОТАЦИЯ

ПИСИКА Родика: «Сокращение экономического неравенства в целях стимулирования инклюзивного экономического роста в государствах-членах ЕС и Республике Молдова», докторская диссертация по экономическим наукам, Кишинёв, 2026

Структура диссертации: аннотация, введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография (298 источников), 8 приложений, 141 страниц основного текста, 22 таблицы и 27 рисунков. Полученные результаты опубликованы в 8 научных работах.

Ключевые слова: экономическое неравенство/диспропорция, инклюзия, распределение результатов роста, участие, инклюзивный экономический рост, социальная политика.

Область исследования: 521.02 Мировая экономика и международные экономические отношения, экономика (экономическое развитие/публичные политики, с пересечениями в сравнительной экономике и анализе неравенства).

Цель диссертации заключается в разработке целостной концептуальной и эмпирической модели экономической инклюзии и её взаимосвязи с экономической результативностью в государствах-членах Европейского союза и в новых странах-кандидатах путём построения и эмпирического тестирования композитного индекса инклюзии, который чётко разграничивает измерения распределения результатов роста и участия.

Задачи исследования: уточнение понятий инклюзии и инклюзивного экономического роста; анализ взаимосвязи между неравенством, бедностью, занятостью и экономическим ростом; разработка метода многомерного измерения инклюзии; построение композитных индексов с использованием анализа главных компонент для 27 государств-членов Европейского союза и отдельно для 25 государств-членов ЕС и новых стран-кандидатов; эмпирическая проверка связи между инклюзией и реальным ВВП на душу населения с использованием регрессий методом наименьших квадратов с фиксированными эффектами и теста причинности Грейнджера; сопоставление уровней инклюзии и формулирование рекомендаций по её интеграции в публичные политики Республики Молдова в соответствии с Европейским столпом социальных прав и соответствующими директивами Европейского союза.

Научная новизна и оригинальность заключаются в: определении и измерении экономической инклюзии посредством композитного индекса на основе анализа главных компонент (РСА); концептуальном переходе к «про-работническому подходу с фокусом на работников, подверженных риску бедности» в модели ЕС; эмпирической проверке взаимосвязи между инклюзией и ВВП на душу населения с использованием регрессий с фиксированными эффектами; выявлении предсказательного характера инклюзии в отношении будущей экономической результативности; идентификации структурных различий инклюзии между государствами ЕС и странами-кандидатами, имеющих значение для процессов конвергенции и сплочённости.

Получены научные результаты, способствующие решению важной научной проблемы, заключаются в разработке и тестировании многомерной аналитической модели, способной измерять и объяснять взаимосвязь между инклюзией и экономическим ростом. Предложенные индексы позволяют дифференцированно диагностировать отдельные измерения инклюзии и предоставляют полезный предсказательный инструмент для разработки и оценки публичной политики.

Теоретическая значимость состоит в обосновании взаимосвязи между инклюзией и экономическим ростом, разграничении двух измерений инклюзии и их операционализации в модели, совместимой с политиками Европейского союза. В работе интегрируются социальные измерения, неравенство, бедность и риск бедности среди занятых в анализ факторов экономического роста.

Прикладная ценность выражается в разработке воспроизводимого инструмента для Европейского союза, Республики Молдова и других стран-кандидатов, полезного для мониторинга прогресса в направлении инклюзивного роста и для интеграции инклюзии в стратегии развития и оценки социальной политики. Исследование также способствует обоснованию политики конвергенции посредством эмпирической корреляции между инклюзией и ВВП на душу населения.

Результаты были представлены и валидированы в рамках научных конференций, а также через статьи, опубликованные в индексируемых журналах и сборниках.

Rodica PISICA

Reducerea disparităților economice în vederea impulsionării creșterii economice incluzive în statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova

**Specialitatea: 521.02 ECONOMIE MONDIALĂ ȘI RELAȚII ECONOMICE
INTERNATIONALE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 26.04.2026
ofset.

Formatul hârtiei A4, Hârtie

Tipar ofset.

Tiraj 16 ex.

Coli de tipar: 2,35

Serviciul Editorial-Poligrafic al Academiei de Studii Economice din Moldova mun. Chișinău, MD-2005, str. Gr. Bănulescu-Bodoni, 61 tel.: 022 402 936